

Hobojista Arnošt König a jeho působení v pražském hudebním životě

Petra Kolátorová

This contribution maps the activity of Arnošt König (1838–1915), an oboist of German origin, primarily in Prague's musical life at the time. During the years 1870–1913, A. König was the professor of oboe at the Prague Conservatory, and from 1876 he was an oboist at the Prague Provisional Theatre and then at the National Theatre. Reviews and articles from the period show what an exceptional musician he was, as he earned recognition even beyond Bohemia. Many mentions praising him in the press have been preserved in connection with the difficulty for performers of Dvořák's *Serenade in D Minor*, op. 44, in which A. König excelled repeatedly. It can be documented at least twice from Dvořák's extant correspondence that performances elsewhere of the *Serenade* were cancelled because of its difficulty. Together with the aforementioned reviews, this fact shows that in Prague Antonín Dvořák (and others) had exceptional conditions for musical performances.

„Je to moje nejkrásnější vzpomínka,“ vypravoval mi prof. König, „vzpomínka tím drahocennější, poněvadž víže se ke slavnému jménu Bedřicha Smetany. Byla první zkouška na jeho symfonickou báseň ‚Blaník‘ [...] Konala se v Novém českém divadle a dirigoval ji kapelník Adolf Čech. V ‚Blaníku‘ jsem měl velké solo na oboe [...] Dohrál jsem [...] v tom mi někdo ze zadu poklepal na rameno, obrátím se [...] a k velikému, radostnému překvapení vidím, že to je – Bedřich Smetana!“ „Škoda,“ řekl, „že mi nebylo dopřáno slyšet Vaši hru [...] ale po celou tu dobu jsem se na Vás díval, sledoval jsem Vaše prsty a poznal, vytušil jsem, že jste to hrál přesprávně [...] děkuji Vám!“¹

K osobnosti Arnošta Königa mě přivedl výzkum okolností vzniku, vydání a recepce Serenády op. 44 Antonína Dvořáka.² Dechová serenáda, spřízněná žánrově s divertimenty a kasacemi předchozího století, nebyla běžně zastoupená mezi díly Dvořákových současníků.³ To samé platilo pro specifickou kombinaci dechů a smyčců v basové lince. Toto obsazení snad nejvěrněji dokládá Dvořákův inspirační zdroj – Serenáda č. 10 K 361 Wolfganga Amadea Mozarta. V takto ojediněle⁴ obsazené skladbě pro dechy (a zčásti smyčce) měli tehdejší hráči na dechové nástroje možnost ukázat své dovednosti, což se vzhledem k pochvalným výpovědím dobových recenzí skutečně dělo. Recenzenti premiéry i pozdějších provedení Dvořákovy skladby shodně upozorňovali na vynikající výkony hobojisty Arnošta Königa. V dobovém denním i odborném tisku a literatuře jsem našla další zmínky o jeho účasti v sólových, komorních či orchestrálních koncertech pořádaných

¹ Jaroslav HASINA: *K jubileu profesora konservatoře Arnošta Königa (1870–1910)*, Dalibor 23 (4. listopadu 1910), č. 2, s. 16–17. Tato i všechny další citace v tomto textu jsou ponechány bez úprav, tzn. jsou uvedeny se všemi dobovými jazykovými a pravopisnými specifiky jak v českém, tak německém jazyce.

² Studie vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace RVO: 68378076 a grantu GA ČR 408/08/1020 v Kabinetu hudební historie Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i. Ráda bych poděkovala panu dr. Milanu Richterovi z Archivu Pražské konzervatoře, panu MUDr. Jindřichu Königovi (pravnukovi Arnošta Königa) za jejich laskavou pomoc a cenné podněty a prof. PhDr. Jarmile Gabrielové, CSc., za konzultování tohoto textu.

³ O tři roky později, v roce 1881, napsal tehdy mladičský Richard Strauss Serenádu pro dechové nástroje op. 7. Premiéra skladby se uskutečnila 27. listopadu 1882 v Drážďanech.

⁴ „V sestavení nástrojovém, co do kombinace jednotlivých těch charakteristických barev jest skladba ta zajisté unicem v nové literatuře hudební...“, viz recenze „Ů“: *Literatura a umění. Koncert skladatele Ant. Dvořáka*, Národní listy (20. listopadu 1878), č. 281, s. 3.

předními pražskými institucemi, jako například pražskou konzervatoří, orchestrem Národního divadla, Spolkem pro komorní hudbu, hudebním odborem Umělecké besedy aj.

V následujícím textu se pokusím shrnout výsledky pramenného výzkumu zaměřeného na působení Arnošta Königa v pražském hudebním životě, který probíhal od podzimu 2011 do jara roku 2012.

Ernst König se narodil dne 7. května 1838 v Segeburgu (vévodství šlesvicko-holštýnské)⁵ do hudební rodiny. Ernst se začal nejprve učit hře na violoncello a housle ve svém rodišti, kde mu byl učitelem vlastní strýc Carl Ehrlich, a poté pokračoval u ředitele Demutha ve Flensburgu. K hoboji se dostal náhodou jako záskok za chybějícího hráče, hru na hoboj však řádně studoval až u Otto Spindlera v Hamburku (od 1854). Před svým pražským angažmá působil jako hobojista symfonického orchestru Szvajcarská dolina ve Varšavě, poté se s „laskavou přímluvou“⁶ Stanisława Moniuszka stal prvním hobojistou varšavské opery (1857–1870). Na doporučení Antona Rubinštejna⁷ a kolegy z orchestru, absolventa pražské konzervatoře Jana Angera, se zúčastnil konkurzu o post profesora hry na hoboj na pražské konzervatoři a zvítězil. Na konzervatoři vyučoval od roku 1870 přes čtyřicet let (od roku 1907 i hru na anglický roh) až do roku 1913. Od roku 1876 působil v orchestru Prozatímního a posléze Národního divadla. Zemřel v Praze dne 11. listopadu 1915.

Ohlasy v dobovém tisku a literatuře

Ladislav Dolanský v Kalendáři českých hudebníků (1891) hodnotil Königovo působení v orchestru z pozice posluchače:

„Proto zkušený navštěvovatel těchto produkcí obyčejně nejprve pohlédne na levou stranu podia, kde vzadu jest místečko skromného a ve všech kruzích hudebních i svou povahou oblíbeného ‚tatínka‘, a uží-li jej, s uspokojením usedá na své místo, těší se zase na něco zvláštního.“⁸

Ve svých pamětech pak tentýž vzpomenu Arnošta Königa celkem dvakrát.⁹ První zmínka se týkala činnosti hudebního odboru Umělecké besedy. Hanuš Wihan a Hanuš Trneček, v roce 1888 noví profesori pražské konzervatoře, pozvedli úroveň komorních produkcí Umělecké besedy spolu s profesory Jindřichem Káanem a Františkem Reitmayerem¹⁰ a záhy se k nim přidali jejich další kolegové:

⁵ V době, kdy A. König vyrůstal, bylo vévodství šlesvicko-holštýnské v unii s dánským královstvím. V roce 1864 bylo připojeno k Prusku.

⁶ Sám König se podělil o své vzpomínky na studia a začátky ve Varšavě (konkurz) s Jaroslavem Hasiňnou, který zpracoval tyto vzpomínky do jubilejního článku: HASIŇNA, *K jubileu profesora konservatoře Arnošta Königa...* (viz pozn. 1), s. 16–17.

⁷ Dle vzpomínek Jindřicha Königa (viz pozn. 28) byl König s Antonem Rubinštejnem v přátelském vztahu. V majetku rodiny je dopis Antona Rubinštejna Arnoštu Königovi.

⁸ L. D.: *Arnošt König*, in: Kalendář českých hudebníků na rok 1890, VIII, Praha 1890, s. [XXVI]–XXX. Šifra „L. D.“ skryvá pravděpodobně jméno Ladislava Dolanského.

⁹ Ladislav DOLANSKÝ: *Hudební paměti*, 2. vyd. (vyd. Zdeněk Nejedlý), Praha 1949, s. 77, 293.

¹⁰ František Reitmayer – profesor hry na klarinet, na pražské konzervatoři působil od roku 1881, viz *Jednatelská zpráva za rok 1880*.

Arnošt König, Vendelín Sládek¹¹ a Ludvík Milde.¹² Podruhé Dolanský jmenoval Königa ve výčtu význačných pražských hudebních osobností, které pozval jako účinkující pro žákovské koncerty karlínské reálky.

V roce 1895 se v časopisu Dalibor objevil krátký článek připomínající 25letou pedagogickou činnost Arnošta Königa na pražské konzervatoři.¹³ V článku je rekapitulována dosavadní hudební činnost A. Königa. Ve stručnosti je zmíněno, jakou náhodou se dostal ke hře na hoboj (během šesti neděl se sám naučil hobojoyvý part), jak se učil u O. Spindlera, dále následují informace o jeho prvním angažmá ve Varšavě, konkurzu v Praze a jsou zde prezentována též jména jeho čtyř nejlepších žáků.¹⁴ Autor článku podává krátkou charakteristiku Königova umění a v této souvislosti informuje o uznání Hanse von Bülowa:¹⁵

„Že prof. König ovládá nástroj svůj s vervou, elegancí a při tom dovede vyhověti nejpřísnějším požadavkům uměleckým, doznanly i největší hudební kapacity světové, jako na př. Bülow.“¹⁶

V závěru článku je vylíčena oslava, která se odehrála v Národním divadle. A. König obdržel květinovou lyru z rukou ředitele orchestru Josefa Markuse, gratuloval také A. Čech, F. A. Šubert aj. Je pozoruhodné, že se Königovi kolegové z orchestru rozhodli uspořádat oslavu výročí jeho pedagogické práce. Tuto skutečnost však osvětlila poněkud jízlivá poznámka na adresu pražské konzervatoře, jež o jubileu nedala údajně ani vědět. Uvedená poznámka odpovídala častému vymezování a hodnocení jednotlivých kulturních institucí v dobovém tisku: mnozí autoři bedlivě sledovali věrnost těchto institucí a jejich představitelů ve vztahu k prosazujícímu se českému národu a jeho idejím. Kromě jistě upřímné snahy o připomenutí záslužné činnosti jejich váženého kolegy byla tato oslava rovněž milou a vlídnou demonstrací angažovaného a vyhraněného postoje v rámci české kultury.

V roce 1906 nalezneme rovněž krátkou zmínku o jubileu třicetiletého působení A. Königa v orchestru Národního divadla:

„Arnošt König, profesor pražské konservatoře a člen orchestru Nár. divadla, umělec evropské pověsti, slavil dne 13. t.m. jubileum svého vzácně záslužného 30letého působení u Národního divadla.“¹⁷

V čem tkvělo interpretační mistrovství Arnošta Königa, nejlépe a nejpoutavěji přiblížil Otakar Nebuška v obdobně „jubilejním“ článku v Hudební revue v ro-

¹¹ „Uprázdňená úmrtím profesora Josefa Sládka dne 9. ledna 1876 profesura pro kontrabas propůjčena byla po delším zastupování mladšímu bratru zesnulého, panu Vendelínu Sládkovi, kterýžto byl koncem r. 1870 Pražskou konservatoř ‚s vyznamenáním‘ absolvoval a od té doby co člen orchestru c. k. dvorní opery ve Vídni působil.“ *Jednatelská zpráva jednoty ku zvelebení umění hudebního v Čechách za rok 1876*, Praha 1877, Archiv Pražské konzervatoře.

¹² Ludvík Milde – profesor hry na fagot na pražské konzervatoři.

¹³ Dalibor 17 (9. listopadu 1895), č. 42, s. 329.

¹⁴ Čtveřice jmen M. Hájek, J. Cink, E. Ring a F. Fuge se pak objevuje opakovaně i v pozdější literatuře. V případě posledně jmenovaného se jedná o tiskovou chybu: srov. Zdeněk CULKA: *Fugl František*, in: *Československý hudební slovník osob a institucí* (dále ČSHS), 1. díl, 1963, s. 351. Rovněž ve výročních zprávách pražské konzervatoře je uveden Franz Fugl (více v kapitole „Pedagogická činnost“).

¹⁵ O uznání Hanse von Bülowa adresovaného A. Königovi zpravil podrobněji čtenáře Ladislav Dolanský v již citovaném Kalendáři českých hudebníků v roce 1891 (viz výše a rovněž podrobněji v kapitole „Pražské návštěvy...“).

¹⁶ Viz pozn. 13.

¹⁷ Dalibor 28 (27. dubna 1906), č. 21–22, s. 173.

ce 1908, v jehož textu též zpravil čtenáře o oslavě sedmdesátých narozenin tohoto hoboisty v Národním divadle.

„Srůstalt' vždy zcela s dílem, v kterém spolupůsobil. Jako Hanuš Wihan v Českém kvartetu, tak prof. König v orchestru neměl pokoje, až celému dílu porozuměl a přišel mu na chuť. A pak nasadil všechno své umění, aby je prosadil, pokud na něm bylo. Potom ozývaly se z hlubin orchestru či z koncertního podia hudební fráze nekonečně v dechu jemné a oblé a přec vypracované do posledního detailu, dle nichž po slepě jste poznávali, že v orchestru sedí prof. König. Vždy jsem si představoval, že on měl by předehrávat učeněnou hudební linii zpěvákům a hornistům, kteří tak rádi vzdouváním každého tonu o sobě rozkouskovávají hudební frázi. A když přišla na jeviště Národního divadla Destinnová, zdálo se mi, jako by ti dva, ona a ‚starý König‘, muzicirovali jednou duší, jedněmi ústy, jedním dechem. Prof. König byl si však nejen vědom cíle, ale i prostředků. Do dnes dbá přesně o svou techniku a skoro každodenně sedá se svým nástrojem, aby konal dechová cvičení. Jako prof. konzervatoře byl z těch, kteří na výši udržovali světovou pověst pražské konzervatoře a vychoval řadu žáků, kteří do světa roznесли jeho kulatý, plný tón, pravý bukolický, proti úzkému, skoro pískanému zvuku oboistů německých.“¹⁸

V listopadu roku 1910 vyšel v hudebním periodiku Dalibor obsáhlý článek připomínající jubileum čtyřicetiletého úspěšného působení Arnošta Königa na pražské konzervatoři. Autor článku se odvolává na vzpomínky samotného oslavence, většina informací o životě A. Königa (zejména jeho mládí a počátku hudební kariéry) je však podobná těm, které byly publikovány v předchozích článcích. Jsou zde navíc rozvedeny osobní vzpomínky jubilanta na uznání, kterého se mu dostalo od Bedřicha Smetany a Hanse von Bülow (viz kapitola Pražské návštěvy...).

O pět let později, bohužel již po Königově smrti (11. listopadu 1915), je Arnošt König hned v úvodu článku v časopisu Hudební revue titulován přízviskem „král hoboistů“.¹⁹ Toto označení získal dle tvrzení autora od tehdejšího ředitele pražské konzervatoře Josefa Krejčího a objevilo se v kvalifikační zprávě „ku správnímu výboru“ konzervatoře. V textu je uveden výčet Königových obdivovatelů z řad slavných umělců,²⁰ dále informace o zdokonaleném strojku, který si sám zhotovoval a rozesílal do světa, a o ocenění, kterého se mu ke sklonku života dostalo. Dne 2. prosince 1910 obdržel záslužnou medaili za čtyřicetileté služby od Jeho Veličenstva Franze Josefa a dne 15. května 1911 byl vyznamenán rytířským křížem řádu Franze Josefa.

V archivu Národního divadla se bohužel nedochovaly žádné prameny o působení tohoto hudebníka. Pokud jde o přehledové publikace o Prozatímním a Národním divadle, informace jsou kusé. Odpovídá to tehdejšímu a dlouho přetrvávajícímu trendu, kdy hudební kulturu představovaly vybrané skladatelské osobnosti (velikáni) a jejich z hlediska stanovených „nosných“ vývojových linií pečlivě selektovaná díla. Interpretace či interpreti poněkud vypadli ze zorného pole a byli prezentováni nanejvýš v jakýchsi vzpomínkových medailoncích (viz dobové

¹⁸ Otakar NEBUŠKA: *Divadla*, Hudební revue 1 (červen 1908), č. 6, s. 311–314.

¹⁹ „Stkr“ [Stanislav Krtička]: *In Memoriam*, Hudební revue 9 (1916), č. 2, s. 85–86.

²⁰ Tamtéž: „Obecně známy jsou nadšené výpovědi Bülowovy, Čajkovského, Rubinsteinovy, Safonovy aj. o hře Königově.“

jubilejní články). František Adolf Šubert, za jehož řízení instituce byl König v divadelním orchestru angažován, líčil v souladu s výše vyřčeným trendem ve svých *Dějínách Národního divadla* z roku 1908 osobní vzpomínky na angažování předních sólistů/solistek a kontakty s význačnými skladateli své doby. Arnošta Königa, jako všechny členy orchestru, tedy uvedl až na konci své publikace v seznamu hudebníků a přehledu jejich gází.²¹ V monografii o Prozatímním divadle Josef Bartoš tvrdí, že Arnošt König a Julius Beer²² byli povoláni jako posily při premiéře Dvořákovy *Vandy* dne 17. dubna 1876.²³ S tímto Bartošovým tvrzením rezonuje výpověď Ludevíta Procházky v Národních listech záhy po premiéře *Vandy*:

„Nemalé ozdoby dostalo se též našemu orchestru angažováním dvou výtečných umělců na svém nástroji, profesorů to na konservatoři pražské, pana Koeniga (hoboj) a pana Behra (lesní roh).“²⁴

Arnošt König pak nadále působil v orchestru Prozatímního a poté Národního divadla. Zdeněk Nejedlý ve své souborné publikaci o dějinách Národního divadla uvádí výčet koncertních mistrů a přidává hodnotící soud:

„Sedí tu tedy u pultů nejlepší tehdy mistři těchto nástrojů. Je to proto také záhy orchestr prvořadý, schopný i nejtěžších výkonů, a nic nezačadávající orchestrům jiných, i předních scén.“²⁵

V Československém hudebním slovníku se dočteme obdobné informace o Königových obdivovateli, o jeho ušlechtilém a plném tónu a navíc o jím vytvořeném hobojové škole.²⁶ Bohumír Štědroň uvedl ve svém hesle jako poslední větu, že Arnošt König, byť německého původu, zcela splynul s českým prostředím.²⁷ Působení tohoto hobojisty v Praze i mimo Prahu dokumentují zmínky z tisku a literatury. Těchto několik recenzí koncertů a vzpomínkových statí v literatuře následoval nedávno publikovaný článek pravnuka A. Königa, pana Jindřicha Königa z roku 2010:

„V naší rodině se uvádí, že sám Antonín Dvořák se na něj obrátil s hobojovým partem své skladby. König mu part vrátil s tím, že se to nedá zahrát. Dvořák se zlobil a poslal stejný part známému hobojistovi do Londýna. Dostal stejnou negativní odpověď. Slavný skladatel byl zklamán a měl se v kruhu svých přátel vyslovit: ‚Když to nezahrají ani König ani ten Angličan, tak to musím předělat‘.“²⁸

²¹ F. A. ŠUBERT: *Dějiny Národního divadla v Praze 1883–1900*, Praha 1908, s. 123–125.

²² Bohumír ŠTĚDRŇ: *Beer Julius*, in: ČSHS, 1. díl, 1963, s. 69. Julius Behr (Beer) působil jako profesor pražské konzervatoře od roku 1875, viz *Geschäftsbericht des Vereins zur Beförderung der Tonkunst in Böhmen für das Jahr 1875*, Prag 1875, uloženo v Archivu Pražské konzervatoře.

²³ Josef BARTOŠ: *Prozatímní divadlo a jeho opera*, Praha 1938, s. 380.

²⁴ Ludevít PROCHÁZKA: *Slavná doba české hudby. Výbor z kritik a článků*, Praha 1958, s. 111 (původně otištěno v Národních listech 21. dubna 1876).

²⁵ Zdeněk NEJEDLÝ: *Opera Národního divadla do roku 1900*, in: *Dějiny Národního divadla* 1935, s. 49, s. 98.

²⁶ Uvedení stejní žáci jako dříve v Daliboru, včetně chyby ve jméně Františka Fugla (viz pozn. 13).

²⁷ Potomek Arnošta Königa, Jindřich König, ve svém článku (viz následující pozn.) odkazuje na Branbergerovu výpověď (Jan BRANBERGER: *Strom života. Vzpomínky na zesnulou ženu*, Praha 1945), že König se naučil česky a mluvil česky, ač s poněkud podivnou výslovností. Viz též recenzi premiéry Dvořákovy *Serenády* op. 44 v časopisu *Světlozor* (srov. pozn. 52).

²⁸ Jindřich KÖNIG: *Hobojista Arnošt König (1838–1915). Věrnost pražské konzervatoři – vzpomínka pravnuka*, *Hudební rozhledy* 63 (2010), č. 12, s. 50–51.

Součástí shromažďování pramenů k předkládanému tématu bylo i osobní setkání a rozhovor s J. Königem v květnu roku 2012. Dle tvrzení J. Königa existovala v majetku rodiny korespondence mezi jeho pradědečkem a Antonínem Dvořákem, ta se však bohužel nedochovala.

V Dvořákově korespondenci byl Arnošt König zmíněn pouze jednou, dá se říci okrajově. Josef Boleška Dvořákovi 9. března 1895 z Prahy referuje o zkoušce *Svatebních košilí* na koncert 10. března 1895. Zmiňuje, že navzdory pilnému nacvičování kazí poněkud dojem nešťastné uspořádání orchestru v sále Rudolfiny, dechové nástroje u varhan tak příliš vystupují do popředí. Dále pokračuje vtipnou historkou ze zkoušky, která se přihodila Königovi: první hoboje a anglický roh byly dle domněnky pisatele zapsány v jednom partu a vzhledem k špatnému osvětlení se stalo, že místo anglického rohu pokračoval König na hoboje. V závěru Boleška píše: „On si to pak ve hlasu přetrhнул.“²⁹ V Burghauserově katalogu byl Arnošt König zmíněn jako uvažovaný autor poznámek v hobojevém partu *Tří novořeckých zpěvů* op. 50 – I. část *Nereidy*.³⁰ Studium tohoto pramene ukázalo jediný vpisec tužkou.³¹ Jedná se v podstatě o varovnou poznámku – zopakování taktového označení následujícího úseku. Z těchto dvou číslic nelze vyvodit jakýkoliv nepochybný závěr. Burghauserův odhad, že by se mohlo jednat o Königovy poznámky, se patrně uskutečnil spíše na základě skutečnosti, že König hrál premiéru tohoto díla.³²

V korespondenci Bedřicha Smetany je doloženo jméno Arnošta Königa spolu s dalšími třinácti pedagogy pražské konzervatoře na gratulačním dopise Smetanovi ke 100. představení *Prodané nevěsty*.³³ K jubileu Smetanovy činnosti umělecké byla dne 4. ledna 1880 provedena jeho *Hubička*. Po prvním aktu dostal Smetana stříbrný pohár od divadelního družstva a věnce od opery – za orchestr je předali Josef Markus a Arnošt König.³⁴

Interpretační působení Arnošta Königa v Čechách

Rokem 1870 začal Arnošt König působit v pražském hudebním životě. Jednatelská zpráva pražské konzervatoře za rok 1870 zmiňuje nově jmenované profesory – bývalého žáka této školy Josefa Sládka (získal post profesora hry na kontrabas) a Arnošta Königa jako profesora hry na hoboje.³⁵ Již v témže roce se Arnošt König

²⁹ Antonín Dvořák. *Korespondence a dokumenty*, sv. 7, Milan Kuna (ed.), Praha 1999, s. 375.

³⁰ Jarmil BURGHAUSER: *Antonín Dvořák. Tematický katalog. Bibliografie. Přehled života a díla*, Praha 1960, s. 251–253; Praha 1996, s. 391.

³¹ Národní muzeum – České muzeum hudby, inventární číslo 934/226.

³² Jednalo se o koncert z Dvořákových děl, uskutečněný dne 17. listopadu 1878. Zde zazněly poprvé *Slovanské rapsodie* op. 45, *Serenáda d moll* op. 44, *Tři novořecké básně* op. 50 a *Furianty* pro klavír op. 42. V recenzích byl pochvalně zmíněn právě výkon A. Königa – viz kapitola „Antonín Dvořák – Serenáda d moll op. 44“.

³³ Olga MOUŽÍŠOVÁ – Milan POSPÍŠIL: *S kým korespondoval Bedřich Smetana*, Praha 2009.

³⁴ Josef BARTOŠ: *Prozatímní divadlo a jeho opera*, Praha 1938, s. 385.

³⁵ *Geschäftsbericht des Vereins zur Beförderung der Tonkunst in Böhmen für das Jahr 1870*, Prag 1871: „Als ein besonderes Glück muss es die Direktion bezeichnen, dass es ihr gelungen ist, für beide Fächer tüchtige Vertreter ihrer Kunst zu acquiriren, und zw. den ehemal. Conservatoriumsschüler Josef Sládek, welcher seither durch mehrere Jahre in den Leipziger Gewandhausconcerten und bei dem dortigen Theater thätig war, und Ernst König, angestellten Lehrer an der Musikschule in Warschau und zugleich ersten Oboist beim dortigen Theater.“

spolu s výše řečeným Josefem Sládkem představil veřejnosti na koncertě dne 17. prosince 1870.³⁶ Dle krátké zprávy v Hudebních listech vystoupili „získavše si všestranného uznání“.³⁷ O tři čtvrtě roku později tentýž tisk referoval o jeho účasti na koncertě s ochotníky mužského pěveckého sboru ve východočeských Holicích dne 13. srpna 1871.³⁸ O čtyři roky později se konal koncert pražské konzervatoře, ve kterém je nutno zvažovat účast A. Königa jako pouze domnělou (mohli též hrát jeho žáci) – k této domněnce přispěl program koncertu (Heřman Zoppf: „Serenada F dur pro nástroje foukací“).³⁹ V rámci koncertů pražské konzervatoře se König sólově prezentoval 23. prosince 1877.⁴⁰ Nedlouho poté, 17. března 1878, spolu s kolegy z pražské konzervatoře účinkoval na koncertě k památce zesnulého čestného člena Julia Rietze. Chronologicky pak následoval koncert z děl Antonína Dvořáka dne 17. listopadu 1878, na kterém zazněla poprvé Serenáda op. 44 a *Slovanské rapsodie* op. 45. Na dalších provedeních Dvořákovy Serenády se podílel König se svými kolegy v koncertech 22. února 1885 a 28. dubna 1892 (viz příslušná kapitola této studie). Dne 17. září 1887 sólově vystoupil v Kutné Hoře – v periodiku Dalibor nalezneme nadšenou výpověď recenzenta o jeho výkonu:

„Nejskvělejším však momentem celého koncertu byla přítomnost slovutného profesora pražské konservatoře p. Arn. Königa, který koncertu našemu leskem umění svého nejvzácnější přidal ozdobu. Prof. König, jež konservatoř pražská počítá k nejmohutnějším sloupům své světové slávy, byl uznán výrokem znalců nejvýše povolanych za prvního oboistu říše naší a má mezi současnými mistry svého nástroje v celém světě hudebním pramálo soupeřů. Síla jeho umění účinkovala na publikum naše mocí úchvatnou. Rozkošného poetické ‚Nokturno‘ i Kličkova brilliantní ‚Fantasie‘ okouzly nás v plném slova smyslu a poskytly nám umělecký požitek takové ceny a takového významu, že městu našemu pro vždy zůstane památným.“⁴¹

O čtvrt roku později se König zúčastnil koncertu pražské konzervatoře ve prospěch penzijního fondu, který se uskutečnil 4. prosince 1887. Zde zazněla Mozartova Serenáda č. 12 (K 388/384a) v podání pánů Königa, Reitmayera, Beera, Mildeho a studentů konzervatoře Koukala, Chrástila, Steinse a Witmanna.⁴² V rámci koncertů hudebního odboru Umělecké besedy se König spolupodílel na prvním uvedení Sinfonietty pro dechové nástroje vynikajícího houslisty, vojen-

³⁶ Viz programy koncertů v Archivu Pražské konzervatoře: „Koncert na upomínku stoletých narozenin L. v. Beethovena se konal dne 17. prosince 1870 v Konviktě, dirigent Josef Krejčí [...] za spolupůsobení nově jmenovaných profesorů ústavu Arnošta Königa a Josefa Sládky.“ Program: L. v. Beethoven – ouvertura k *Leonoře* C dur č. 1 op. 138, O. Spindler – Velká fantasie h moll pro hoboj a velký orchestr (poprvé), E. Stein – Koncertní skladba pro kontrabas a velký orchestr op. 9, G. F. Händel – první dvě věty z Koncertu g moll pro koncertantní hoboj a smyčce, L. v. Beethoven – Serenáda D dur op. 8 (upravena pro velký orchestr od Gustava Jankeho).

³⁷ Hudební listy 1 (21. prosince 1870), č. 43, s. 341.

³⁸ Hudební listy 2 (16. srpna 1871), č. 25, s. 208.

³⁹ Viz programy koncertů v Archivu Pražské konzervatoře: „Koncert soukromého spolku ku podporování domácích chudých 25. dubna 1875, Žofín, řídí Josef Krejčí, hraje orchestr Pražské konzervatoře.“

⁴⁰ Viz programy koncertů v Archivu Pražské konzervatoře: první koncert Pražské konzervatoře ve prospěch penzijního fondu, „...za solového spolupůsobení professora oboě na ústavu pana Arnošta Königa“. V neděli 23. prosince 1877, Žofín, dirigent Josef Krejčí. Program: S. Jadassohn – Serenada D dur č. 2 op. 46 (novinka: 1. Intrada e norturno. 2. Menuetto, alla marcia, menuetto da capo. 3. Finale), B. Molique – Concertino g moll pro hoboj a orchestr (poprvé), F. Schubert – Symfonie C dur.

⁴¹ “e“: Z *Kutné Hory*, Dalibor 9 (17. září 1887), č. 34, s. 269–270.

⁴² Dalibor 9 (3. prosince 1887), č. 45, s. 359.

ského kapelníka, dirigenta a skladatele Rudolfa Nováčka. Skladba zde zazněla dne 22. srpna 1888 a dosáhla takového úspěchu, že byla opakována.⁴³ O necelé tři měsíce později, 11. listopadu 1888, König spolu s kolegy přednesl tuto českou novinku na koncertě ve prospěch penzijního spolku členů sboru a orchestru Národního divadla.⁴⁴

O tři roky později, dne 6. prosince 1891, se setkáme se jménem A. Königa a jeho kolegů z konzervatoře při příležitosti koncertu k mozartovskému výročí.⁴⁵

Karel Teige ve zprávě o činnosti hudebního odboru Umělecké besedy za rok 1891–1892 zmínil účinkování A. Königa v populárním koncertě dne 10. ledna 1892.⁴⁶ Zde se König spolupodílel na Mozartově Kvintetu pro klavír, hoboj, klarinet, fagot a lesní roh (K 452), dále zahrál sólově Notturmo pro hoboj a klavír J. R. Rozkošného. Na konci téhož roku se Arnošt König představil v rámci koncertu Spolku pro komorní hudbu spolu se dvěma svými žáky z pražské konzervatoře (Karel Sika – recenzent uvedl „Zika“ a Jindřich Weinfurter) a dle recenze „precisně sehráli“ Beethovenovo Trio C dur pro dva hoboje a anglický roh.⁴⁷

V recenzi na koncert pražské konzervatoře konaný 4. prosince 1895 byl Arnošt König opět pochvalně zmíněn. Na koncertě se sólově uvedl nový profesor konzervatoře, houslista Michal Serbulov, a poté zazněla Beethovenova ouvertura *Leonora* č. 3 a Dvořákova Devátá symfonie „Z Nového světa“. Recenzent pochválil jistotu, vzlet a souhru smyčců, ale k dechovým nástrojům se vyjádřil kriticky:

„Dechové nástroje nezněly pohříchu všude čistě a také nebylo jimi zejména v symfonii Dvořákově podáno vše tak hladce, jak jsme v koncertech konservatoře slyšati uvykli; solo anglického rohu v poetickém Largu této symfonie opravdu dojmavě zahrál sám prof. König.“⁴⁸

O čtvrt roku později, dne 16. března 1896, vystoupil A. König spolu se svými kolegy v rámci šestého koncertu Spolku pro komorní hudbu se Spohrovým Sone-tem op. 31:

„Provedení koncertu bylo v každém ohledu akademicky dokonalé. Účinkovalyť přední síly českého hudebnictva pánové: prof. Dolejš, Janoušek, prof. König, Koráb, prof. Krása, prof. Lachner, prof. Reitmeier, prof. Serbulov, prof. Sládek, Stuchlík a prof. Trneček.“⁴⁹

⁴³ Viz Zápisy o schůzích 1863–1939/ B 30/ Památník národního písemnictví, Archiv Umělecké besedy, hudební odbor. Stručný přehled Nováčkových kompozičních debutů v Praze jsem podala již ve své dřívější studii (Petra KVASNIČKOVÁ: *Antonín Dvořák a vojenská hudba*, in: *Vojenská hudba v kultuře a historii českých zemí*, Etnologický ústav AV ČR, Praha 2007, s. 165–178).

⁴⁴ Hda.: *Koncert sboru a orchestru Nár. divadla*, Dalibor 10 (24. listopadu 1888), č. 43, s. 341. Koncert byl zmíněn též v přehledu uplynulých koncertů v Kalendáři českých hudebníkův, Praha 1891. V denním tisku nalezneme pouze oznámení o konání koncertu v Národních listech 28 (11. listopadu 1888), č. 314, s. 3. V deníku Národní listy se mi bohužel nepodařilo dohledat další recenze koncertu (excerpováno do 14. listopadu 1888); zdá se, že jej dokonale přehlušila návštěva francouzské herečky Sarah Bernard v Praze. V německých denících Politik a Prager Tagblatt jsem nenalezla žádnou zmínku, excerpovala jsem je v období 11.–13. listopadu 1888.

⁴⁵ „Dr. v. B.“: *Feuilleton. Nachtrag zur Mozartfeier*, Prager Tagblatt (9. prosince 1891), č. 338, s. 1–2.

⁴⁶ Karel TEIGE: *Feuilleton. Zpráva o činnosti odboru hudebního „Umělecké besedy“ za správní rok 1891–1892*, Dalibor 15 (17. prosince 1892), č. 3, s. 20.

⁴⁷ Dalibor 15 (7. ledna 1893), č. 6, s. 41; koncert se uskutečnil dne 20. prosince 1892.

⁴⁸ Dalibor 17 (21. prosince 1895), č. 47–48, s. 368.

⁴⁹ Dalibor 18 (21. března 1896), č. 15, s. 110.

Antonín Dvořák – Serenáda d moll op. 44

Serenáda zazněla poprvé v rámci prvního Dvořákova samostatného koncertu dne 17. listopadu 1878 spolu s dvěma *Slovanskými rapsodiemi* op. 45, *Furianty* pro klavír (Karel Slavkovský) a *Třemi novořeckými zpěvy*. Koncert řídil sám skladatel a sklídl velkým úspěchem. Předkládám zde výňatky ze tří recenzí, jež reflektovaly tuto akci:

„Ovšem jest k zdařilému provedení nad míru choulostivé té skladby zapotřebí výtečných interpretů prvních nástrojů fukacích. Na štěstí honosí se orchestr české opery, jenž si v koncertě tom dobrou svou pověst na novo upevnil, znamenitými silami pro řečené nástroje: p. prof. König, první oboista, p. Pfeifer, první klarinetista a p. prof. Beer, solista na lesní roh – všichni jsou pravými mistry na své nástroje.“⁵⁰

Stejní interpreti byli v souvislosti s tímto koncertem vyjmenováni i v recenzi berlínského hudebního časopisu *Allgemeine Deutsche Musik-Zeitung*:

„An dem durchschlagenden Erfolge der eigenartigen Composition hatten aber auch die Inhaber der Prinzipalstimmen, die Herren Professoren König (Oboë), Beer (Horn) und Pfeifer (Klarinette) das größte Verdienst durch die vorzügliche Interpretation der ihnen anvertrauten, äußerst schwierigen Partien.“⁵¹

V časopisu *Světobzor* byl vyzdvížen jmenovitě Arnošt König. Z citace také vyplynulo, jak byl tento výborný hobojista přijat v českém kulturním okruhu navzdory svému německému původu a svému hlavnímu působišti (často pranýřované pražské konzervatoři):

„Ačkoliv pak v tomto listě nesluší jinak rozbírat jednotlivé výkony, nemůžeme odepřít uznání p. prof. Koenigovi, jenž nadšenou horlivostí svou působil na celý orchestr, ačkoliv jest cizinec, kdežto jiní pánové z konservatoře nemají ani stopy takové pozornosti k českým skladatelům, ač jsou sami Čechové.“⁵²

Zatímco první dvě citace se shodly v chvále interpretů i konstatování náročnosti skladby, třetí citace vynesla zvláště hobojistu Arnošta Königa.

K náročnosti skladby se kromě uvedených recenzentů vyjádřily i další osobnosti, jako například vídeňský kritik a hudební vědec Eduard Hanslick, který v roce 1883 kritizoval vídeňské filharmoniky za to, že se „málo starají“ o Dvořákovu dechovou serenádu:

„Unsere Philharmoniker kümmern sich leider ebenso wenig darum, wie um Dvorak's schöne ‚Serenade für Blasinstrumente‘.“⁵³

Při příležitosti pozdní vídeňské premiéry díla v roce 1901 se pak Hanslick vyjádřil k interpretačním nárokům této skladby; konstatoval, že Serenáda staví před hráče dechových nástrojů nemalé úkoly a že je zapotřebí ji hrát dokonale

⁵⁰ „ý“: *Literatura a umění. Koncert skladatele Ant. Dvořáka*, Národní listy (20. listopadu 1878), č. 281, s. 3.

⁵¹ *Allgemeine Deutsche Musik-Zeitung* 5 (29. listopadu 1878), č. 48, s. 404.

⁵² *Světobzor* 12 (22. listopadu 1878), č. 47, s. 586.

⁵³ „Ed. H.“ [Eduard Hanslick]: *Feuilleton*, Neue Freie Presse (20. února 1883), č. 6639, s. 1. V českém překladu viz *Dokonalý antiwagnerián Eduard Hanslick. Paměti. Fejetony. Kritiky*, Praha 1992, s. 278.

čistě a jemně.⁵⁴ Právě na přílišnou náročnost skladby pak narážíme v dvořákovské korespondenci, která reflektovala obtíže při provedení. Dne 7. října 1879 píše Moritz Fürstenau Dvořákovi z Drážďan, že místní spolek chce uvést serenádu op. 44. Hobojisté, ač jsou členy Královské kapely v Drážďanech a zkušení instrumentální hráči, nemohou zvládnout své party, protože jsou psány v příliš vysoké a obtížné poloze.⁵⁵ Další výňatek z korespondence se týká brněnského koncertu, který se konal dne 8. května 1897. Antonín Dvořák píše Karlu Sázavskému:

„Mluvil jsem s panem Palečkem⁵⁶ a ten mi řekl, že serenáda je nemožná, poněvadž první hoboje a klarinet nemohou velice namáhavou partii převzít. To číslo bude tedy muset odpadnout.“⁵⁷

Rudolf Reissig poznamenal k tomuto neuskutečněnému záměru následující věty, v nichž osvětlil svou podporu zamýšleného programu koncertu ve vzpomínkovém článku z roku 1911:

„Usiloval jsem o zařazení Dvořákovy Serenady pro dechové nástroje v program pro Brno chystaný a motivoval jsem žádost svou poukazem na to, že v Brně jinak v dohledné době neuslyšíme skladby této, leč provede-li nám ji soubor pražských umělců-foukačů se starým Königem v čele. Posléze jmenovaný, proslulý professor pražské konservatoře, čítal part hobojev v této skladbě k svým parádním výkonům. Sám slyšel jsem Serenádu nedlouho před tím v Praze, v Rudolfinu – Dvořák dirigoval – a byl jsem svědkem milé scény: jak po ukončení čísla skladatel vděčně p. profesora objal a vzpouzejícího se několikrát vyvlékl na podium před bouřlivě aplaudující publikum. König ale upřímně si postěžoval rozradostněnému autorovi na vyčerpávající a namáhavou úlohu, kterou mu přidělil.“⁵⁸

Vynikající dvořákovský badatel Otakar Šourek ve svém stěžejním díle *Život a dílo Antonína Dvořáka* rovněž zdůraznil Dvořákovu instrumentační umění a dotkl se tak i náročnosti skladby. Ve všech třech vydáních publikace uvedl Šourek pochopitelně i premiéru skladby (dne 17. listopadu 1878), ale pouze v posledním – tedy ve třetím – vydání zmínil jmenovitě i Königa:

„Skladbu hráli členové orchestru Prozatímního divadla v čele se znamenitým hoboistou Jindřichem Königem.“⁵⁹

Ačkoliv Šourek chybně uvedl křestní jméno Jindřich, je na základě dobové literatury zjevné, že se jednalo o Arnošta Königa.

Pozitivní ohlas mělo i pozdější provedení dechové serenády, které je opět spojeno se jménem Arnošta Königa a jeho kolegů. Jednalo se o zahájení řady koncertů pořádaných českými právníky v Rudolfinu (koncerty ve prospěch nadace

⁵⁴ „Ed. H.“: *Feuilleton*, Neue Freie Presse (5. března 1901), č. 13121, s. 2: „Dvořák's Serenade stellt den Bläsern keine leichte Aufgabe. Das Stück muß so unübertrefflich rein und fein gespielt werden, wie von unseren Philharmonikern; dann ist aber ein Erfolg sicher.“ V českém překladu viz *Dokonalý antiwagnerián Eduard Hanslick. Paměti. Fejetony. Kritiky*, Praha 1992, s. 359.

⁵⁵ Serenáda op. 44 byla v Drážďanech provedena 26. ledna 1880. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, 5. sv., Milan Kuna (ed.), Praha 1996, s. 204.

⁵⁶ Dle editorské poznámky houslista a prvního předseda výboru České filharmonie.

⁵⁷ *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, 4. sv., Milan Kuna (ed.), Praha 1995, s. 85.

⁵⁸ Rudolf REISSIG: *Antonín Dvořák v Brně*, Hudební revue 4 (říjen 1911), č. 8–9, s. 476–479.

⁵⁹ Otakar ŠOUREK: *Život a dílo Antonína Dvořáka*, II. díl, 3. vydání, Praha 1955, s. 25.

bezplatných obědů pro právníky), které se uskutečnilo v neděli dne 22. února 1885. Recenze podává výčet všech interpretů *Serenády d moll*:

„Členové orchestru Národního divadla, pp. Prof. König, Průša, Samuel, Pfeifer, Mašek, Duda, Dvořák, Janoušek, Peroutka, Meyer, Neruda a prof. Sládek sehráli velmi přesně Dvořákovu znamenitou *Serenadu* pro dechové nástroje, dílo, jež nemálo přispělo ku ocenění mistrovi a vyniká nejen krásou a svěžestí myšlenek, ale i thematickou prací a hloubkou citu.“⁶⁰

O sedm let později – dne 28. dubna 1892, v rámci koncertů na rozloučenou před skladatelovým odjezdem do Ameriky – zazněla v Rudolfinu opět *Serenáda d moll*. Recenzent časopisu *Dalibor* po obšírné stati o premiéře *ouvertur V přírodě* op. 91, *Karneval* op. 92 a *Othello* op. 93 zhodnotil provedení *Serenády* takto:

„...dále sehrál orchestr Národního divadla skvostnou jeho *Serenadu* pro dechové nástroje, v níž svým partem hoboje skvěle se vyznamenal pan prof. König.“⁶¹

Obdobně zhodnotil recenzent též koncert v deníku *Národní listy*:

„Tři *ouvertury* op. 91, poslední to dílo mistrovo a mimo jiné skladby, z nichž zasluhuje zvláštní zmínky zejména geniálně koncipovaná *serenáda* pro dechové nástroje op. 44. [...] Z provedení mluvilo jasně nadšení, vzbuzené osobním řízením slovutného skladatele. Orkestr Národního divadla skvěle potvrdil svou výbornou pověst. V přednesu obtížné *Serenády* vyznamenali se veškerí zaměstnaní pánové, z nichž uvádíme u prvních hlasů působící, prof. Königa, Bartoloměje, Janouška a Maška.“⁶²

Výše zmíněné pochvalné recenze a zmínky v literatuře o tehdejších interpretech této náročné skladby jednomyslně potvrzují interpretační mistrovství Arnošta Königa. Skutečnost, že tato *Serenáda* byla přinejmenším dvakrát odřeknuta kvůli obtížnosti (uveden konkrétně hoboiový part, viz výše zmíněné úryvky z korespondence), ještě ve větší míře posiluje kladné mínění o tomto hobojistovi.

Pražské návštěvy slavných skladatelů a dirigentů a hostování A. Königa s finskou filharmonií

Jaroslav Hasina v již uvedeném článku z roku 1910 zmínil dvě význačné hudební osobnosti, které údajně ocenily Königovu hru.

„Byl to zejména slavný Bülow, jenž byl hrou prof. Königa tak nadšen, že usiloval o to, odvésti nám ho z Prahy.“⁶³

Dále pokračuje autor vzpomínkami samotného oslavence na Bedřicha Smetanu, které jsem použila jako motto tohoto článku. Mnohé z těchto vzpomínek se nedají doložit, v korespondenci ani literatuře jsem nenalezla svědectví o přímém kontaktu Bedřicha Smetany či Antonína Dvořáka s Arnoštem Königem, rovněž výpovědi

⁶⁰ „ter“ [J. B. Foerster]: *Hudba*, *Národní listy* 25 (24. února 1885), č. 54, s. 3.

⁶¹ *Dalibor* 14 (7. května 1892), č. 25, s. 195.

⁶² „ter“: *Hudba. Koncert Ant. Dvořáka*, *Národní listy* 32 (1. května 1892), č. 121, s. 4.

⁶³ HASINA, *K jubileu profesora konservatoře Arnošta Königa...* (viz pozn. 1), s. 16–17.

všech jmenovaných slavných zahraničních osobností (Hans von Bülow, Petr Iljič Čajkovskij, Anton Rubinštejn, Camille Saint-Saëns) zůstávají zatím bez přímých důkazů.⁶⁴

Petr Iljič Čajkovskij při svých pražských návštěvách osobně pracoval s orchestrem Národního divadla. V dobových periodících i pozdějších knižních zpracováních se lze dočíst jeho pochvalné zmínky o úrovni orchestru Národního divadla, avšak jen v obecné rovině:⁶⁵

„Mistr sám zřejmě dojat byl úspěchem díla svého, vydalťe svým srdečným a spolu galantním způsobem orchestru pochvalu a dík na otevřeném jevišti.“⁶⁶

S dirigentem Adolfem Čechem korespondoval skladatel o přípravě pražské premiéry své opery *Evžen Oněgin*.⁶⁷

Camille Saint-Saëns navštívil první den svého pražského pobytu (20. ledna 1882) operní představení v Národním divadle (Ch. W. Gluck: *Armida*) a „orkestr pochválil za jeho znamenité výkony“.⁶⁸

Hans von Bülow pravidelně koncertoval v Praze, ponejvíce jako klavírní virtuos.⁶⁹ Pokud jde o možné osobní setkání s Arnoštem Königem, konkrétní záznam Bülowovy případné pochvaly či nabídky angažmá, informace z dobových článků napoví nanejvýš to, že:

„P. z Bülowů zalíbilo se zvláště v české opeře – ač tentokráte neslyšel mimo Dvořákovu hudbu k ‚Tylu‘ ničeho kloudného – orchestr český jakož i kapel. Čecha velmi pochválil.“⁷⁰

Jsou zde určité indicie, na jejichž základě můžeme uvažovat, že Hans von Bülow opravdu nabídl Arnoštu Königovi angažmá do meiningenského orchestru, odkazují na výše vypsanou citaci článku v Daliboru.⁷¹ Otevřeně o této nabídce a vyjednávání s vedením Národního divadla promluvil Ladislav Dolanský pod šířou „L. D.“ v již uvedeném „Kalendáři českých hudebníkův“.

„Velmi rád,“ odpověděl Bülow, „a přidám vám ještě, koho chcete, jen mi přepusťte svého oboistu.“⁷²

Bülowova druhá žena Marie von Bülow připomněla ve své knize, že Bülow kolem roku 1881 (tedy v počátcích jeho „meiningenské éry“), navýšil plat hobojistovi ze svých vlastních prostředků, aby ho přilákal do angažmá.⁷³ Tato vzpo-

⁶⁴ Pátrání v Literárním archivu Památníku národního písemnictví nepřineslo žádný výsledek.

⁶⁵ Vladimír ŠTĚPÁNEK: *Pražské návštěvy P. I. Čajkovského*, Praha 1952; Milan KUNA: *Pražská epizoda P. I. Čajkovského*, Praha 1978.

⁶⁶ Dalibor 10 (8. prosince 1888), č. 45, s. 355. Koncert se uskutečnil dne 2. prosince 1888, orchestr Národního divadla provedl Symfonii č. 5 e moll P. I. Čajkovského.

⁶⁷ P. I. Čajkovskij píše Adolfu Čechovi někdy mezi 5. až 17. říjnem 1888 [letter 3687a], viz www.tchaikovsky-research.net/en/news/TRbulletin01.pdf.

⁶⁸ *Drobné zprávy*, Dalibor 4 (1. února 1882), č. 4, s. 29.

⁶⁹ Podrobněji se Bülowovým pražským návštěvám věnuje Zdeněk NOUZA: *Bülow's Beziehungen zu Prag*, in: *Südthüringer Forschungen* 28. Beiträge zum Kolloquium: Hans von Bülow – Leben, Wirken und Vermächtnis, Meiningen 1994, s. 58–68.

⁷⁰ *Drobné zprávy*, Hanuš z Bülowů, Dalibor 4 (1. března 1882), č. 7, s. 54.

⁷¹ Viz HASINA, *K jubileu profesora konservatoře Arnošta Königa...* (viz pozn. 1), s. 16–17.

⁷² Viz pozn. č. 8, s. XXX.

⁷³ Marie von BüLOW: *Hans von Bülow in Leben und Wort*, Stuttgart 1925, s. 136: „Die materiellen Mittel sind bescheiden“, sagt er. So bescheiden, daß er, um zum Beispiel einen guten Oboisten zu locken, ihm

mínka je sice velmi nepřímá a vzdálená, ale vyplývá z ní, že nebylo zcela jednoduché získat dobrého hráče na hoboj a že jich nebylo nazbyt. Časté byly rovněž kontakty Hanse von Bülowa s představiteli pražské konzervatoře. Bülow patřil k přispěvatelům, a objevoval se tedy pravidelně ve výročních zprávách pražské konzervatoře.⁷⁴ Dne 7. dubna 1881 byl Hans von Bülow sólistou v pořadí druhého koncertu pražské konzervatoře.⁷⁵ O bližší spolupráci také vypovídá zmínka v Daliboru z konce března 1882, tedy bezprostředně po Bülowově pražské návštěvě (již zmíněný koncert 21. února 1882). Vzápětí po krátké zprávě,⁷⁶ že se Bülow stal přispěvatelem pražské konzervatoře a věnoval jí violu a pětistrunný kontrabas (to byla jedna z mnoha inovací, které Bülow zavedl v meiningenské kapele), následuje zmínka o tom, že Bülow oslovil profesora hry na trubku na pražské konzervatoři a zároveň tympanistu v jedné osobě – Filipa Blahu.⁷⁷ Bülow chtěl, aby vycvičil „paukistu“ pro meiningenskou kapelu. Z této poznámky je tedy zřejmé, že Bülow kontaktoval zdejší hudební síly, pokud mu mohly být nějak nápomocny.

Věhlasnou meiningenskou dvorní kapelu mohli pražští posluchači pod Bülowovým vedením slyšet ve dnech 3. a 4. prosince 1884. Též Jindřich König uvedl ve svém článku, že Hans von Bülow slyšel Königovu hru někdy v roce 1884,⁷⁸ což by odpovídalo návštěvě „Meiningenských“ v Praze. V Daliboru se objevily články před těmito pražskými vystoupeními.⁷⁹ Součástí prvního článku bylo přetištění textu Otto Lessmanna z *Allgemeine Deutsche Musik-Zeitung* (č. 2, 13. 1. 1882). Lessmann mj. podává velmi podrobný rozbor specifik tohoto orchestru a charakterizuje jednotlivé nástrojové skupiny a hráče:

„Rohům věnuje Bülow jak se zdá zvláštní pozornost a dociluje jich vstupováním, kde nejméně jsme jich čekali, netušeného účinku. K tomu ovšem podotknouti dlužno, že hudebníci těchto posledně uvedených nástrojů jsou praví mistři a vynikají nad své kollegy u nástrojů dřevěných. Výminku tu tvoří jeden výtečný klarinetista s překrásným tonem a jeden stejně znamenitý fagotista. Také výborný jest timpanista, za to slabšími jsou flétisté a oboisté a sice ne snad pro menší spolehlivost nýbrž pro méně ladný ton. Možno ovšem, že částečnou toho vinu nesou i jejich nástroje.“⁸⁰

Článek Hanuše Pally přináší reflexi těchto koncertů a v náznaku i srovnání se zdejšími interprety:

zu den tausendfünfzig Mark Jahrgehalt dreihundert Mark Zuschuß aus seiner Tasche anbietet, was dem spartanisch einfach, bedürfnislos lebenden Künstler ebenso selbstverständlich erschien als seine Anstrengungen, ein guter Wirtschaftler zugunsten des Herzogs zu sein.“

⁷⁴ Viz tzv. *Jednatelská zpráva jednoty ku zvelebení umění hudebního v Čechách za rok / Geschäftsbericht des Vereins zur Beförderung der Tonkunst in Böhmen für das Jahr* – excerpovala jsem zprávy z let 1870–1905, 1913–1914, uloženo v Archivu Pražské konzervatoře.

⁷⁵ Emanuel CHVÁLA: *Feuilleton. Konzerte, Politik* (16. dubna 1881), č. 106, s. 1–2.

⁷⁶ „ov“: *Drobné zprávy. Z konservatoře pražské*, Dalibor 4 (20. března 1882), č. 9, s. 70.

⁷⁷ Uveden J. Blaha, avšak v jednatelských zprávách pražské konzervatoře figuruje v profesorském sboru Filip Blaha.

⁷⁸ Viz Jindřich KÖNIG: *Hobojista Arnošt König...* (viz pozn. 28).

⁷⁹ *Bülowovy koncerty s meininskou kapelou*, Dalibor 6 (14. listopadu 1884), č. 42, s. 413–415. Hanuš PALLA: *Meininská dvorní kapela a její intendant Hanuš z Bülowů v Praze*, Dalibor 6 (7. prosince a 14. prosince 1884), č. 45, s. 446–447, 455–457.

⁸⁰ *Bülowovy koncerty s meininskou kapelou*, Dalibor 6 (14. listopadu 1884), č. 42, s. 414.

„Neváhal bych tvrditi, že skutečně také by dovedly vykouzlit tak průzračné, zářivé obrazy hudební – není u nás věru nedostatek na dobré, ba výtečné síly hudební, ale čeho se nám opravdu nedostává, jest aspoň jeden celý Bülow.“⁸¹

V pokračování svého článku Palla píše o delikátní souhře meiningenského okteta dechových nástrojů, které provedlo Beethovenovo Rondino:

„...a krívdil bych našim domácím silám nepřiznav se, že co do krásy tonu, zběhlosti a výraznosti ve hře nejsou za oněmi, ba že mnohý z našinců by i vítězně obstál, avšak opět a opět ku podivu jest ochota a jemný vkus, s jakým zde jeden k druhému, kde není mu přiděleno vedení, se podřizuje.“⁸²

Syn Arnošta Königa – houslista Josef König vystudoval pražskou konzervatoř v Bennewitzově třídě. Po absolvování zamířil jako mnozí jiní absolventi do nově etablovaného orchestru v Helsingfors (Finsko) a stal se zde koncertním mistrem. Orchesterální koncerty tohoto tělesa byly podporovány jako projevy vysoké finské kultury, zvlášť se zřetelem vymezování se vůči Rusku; dirigentem orchestru byl Robert Kajanus (žák Hanse von Bülowa). Dá se předpokládat, že hostování Arnošta Königa v tomto orchestru souviselo s angažmá jeho syna. Absolvent pražské konzervatoře (fagotové třídy Ludvíka Mildeho) Josef Füger shrnul své působení v tomto orchestru ve vzpomínkovém článku publikovaném spolu s dalšími příspěvky k příležitosti jubilea pražské konzervatoře. Ve svém textu předložil výborný přehled o migraci našich absolventů nejen v oblasti Finska a Ruska (po koncertní sezoně ve Finsku si hudebníci přivydělávali v orchestrech v Petrohradu a Pavlovsku), připomenul též vystoupení Českého kvarteta. Füger dále zmínil hostování Arnošta Königa:

„V orchestru mimo mne účinkoval též v Praze známý virtuos na hobo, prof. konzervatoře Arnošt König, který hlavně svým mistrovským výkonem sóla na anglický roh v tehdejší nové skladbě Sibeliusově ‚Labuť Tuonellská‘ budil zcela mimořádnou sensaci. Přítomný skladatel Sibelius nikdy neopomenul před obecenstvem zvláště vyznamenati našeho umělce svým uznáním.“⁸³

V článku též nalezneme informaci o tom, že A. König exceloval v Sibeliově „Labuti“ s týmž orchestrálním tělesem i na pařížské světové výstavě v roce 1900.

Kolega z pražské konzervatoře, profesor hry na klarinet František Reitmayer považoval A. Königa za jednoho z mála, který dokázal zahrát v plném znění velké sólo na anglický roh na počátku 3. jednání Wagnerovy opery *Tristan a Isolda*. Jan Mařák zprostředkoval vzpomínky Františka Reitmayera v článku titulovaném šifrou klarinetistova jména „F. R.“ z roku 1923. V tomto článku je rovněž vyličeeno vystoupení profesora Königa v roce 1900 v Paříži u příležitosti Světové výstavy, které vzbudilo senzaci. Jean Sibelius po představení údajně vystoupil a vyznamenal jej svým uznáním.⁸⁴

⁸¹ HANUŠ PALLA: *Meininská dvorní kapela a její intendant Hanuš z Bülowů v Praze*, Dalibor 6 (7. prosince 1884), č. 45, s. 447.

⁸² Tamtéž, s. 456.

⁸³ JOSEF FÜGER: *Léta putování*, in: Sborník na paměť 125 let Konzervatoře hudby v Praze, usp. Vlastimil Blažek, Praha 1936, s. 296.

⁸⁴ JAN MAŘÁK: *F. R.*, Hudební věstník 4 (1923), s. 112–113.

Pedagogická činnost

Přímým dokladem Königovy pedagogické činnosti jsou dva učební plány psané rukou A. Königa: *Lehrplan zum Unterrichten der Oboe* ze dne 5. října 1877 a *Soloplan Oboe Abteilung am prager Conservatorium der Musik* ze dne 12. května 1888,⁸⁵ které se dochovaly v Archivu Pražské konzervatoře. Uloženy jsou zde též dva takřka totožné opisy jakýchsi krátkých cvičení s nadpisem *Studien | für | Oboe | von | E. König*,⁸⁶ které byly teprve v roce 1978 vydány pod titulem *Etudy pro hoboj*.⁸⁷

Pokud jde o repertoár, předkládám stručný přehled autorů a jejich skladeb, které se v Königově hobojové třídě hrály. V záznamech jednatelských zpráv a výňatcích z těchto zpráv nebyly zpravidla uvedeny řádné a celé názvy kompozic i autorů, takže je často obtížné s přesností a bez pochyb určit jednotlivé tituly. Vzhledem k přetíženému poznámkovému aparátu neodkazuji přesné citace ke všem jednotlivým vystoupením, lze je dohledat pod daným rokem odpovídajícím *Jednatelské zprávě* v Archivu Pražské konzervatoře. V závorce uvádím fragmenty názvů skladeb tak, jak byly zapsány, datum produkce, a pokud tak bylo zaznamenáno, i jméno interpreta – žáka. Z autorů sólových skladeb pro hoboj lze chronologicky jmenovat G. F. Händela (2 věty ze Sonáty pro hoboj zazněly dne 23. dubna 1885; Sonáta pro hoboj a klavír dne 16. prosince 1902 – hrál O. Drož; Koncert pro hoboj dne 28. dubna 1909 – hrál J. Pavlík), ojediněle je zmíněn W. A. Mozart s Adagiem z nespecifikovaného Koncertu (lze spekulovat o Koncertu pro hoboj C dur K 314), hrál A. Štěpán. Dále je zde autorsky zastoupen proslulý vídeňský hobojista, jenž zdokonalil tento nástroj: Josef Sellner – 1. věta z jeho koncertní skladby pro hoboj (dne 29. května 1903, hrál O. Drož) a další dnes méně známí němečtí autoři hudby 19. století: August Klughardt (Koncertino pro hoboj zahrál dne 28. února 1905 A. Zabel; Koncert pro hoboj op. 18 přednesl dne 15. prosince 1906 Zd. Attl), Aloys Schmitt (Koncert pro hoboj zazněl dne 7. listopadu 1887; Koncertino pro hoboj hrál dne 21. května 1910 J. Sykta). Nejpočetněji – celkem čtyřikrát – byly hrány různé věty Koncertu pro hoboj (pravděpodobně d moll op. 7) francouzské skladatelky Clemence de Grandval (první věta koncertu byla provedena dne 15. června 1887, třetí větu dne 2. dubna 1898 zahrál L. Skuhrovský, patrně celý Koncert pro hoboj přednesl dne 24. února 1906 V. Kopta a druhou větu uvedl dne 23. ledna 1909 J. Sykta). Ze seznamu autorů lze vytknout hobojistu Wilhelma Schuberta (jeho „Solostück“ pro hoboj zazněl dne 18. března 1889), jenž byl absolventem pražské konzervatoře a následně působil jako profesor hoboje na petrohradské konzervatoři,⁸⁸ a německého houslistu a skladatele Bernarda

⁸⁵ Signatura 2 C 215, Archiv Pražské konzervatoře.

⁸⁶ Archiv pražské konzervatoře, signatura 1662. Oba opisy sešitového charakteru čítají 8 svázaných listů o 14 osnovách, jsou zapsány černým inkoustem a na mnoha místech jsou označeny iniciálami opisovače „V. J.“. Liší se pouze rozložením notového textu podle zhuštěnosti zápisu; jeden z opisů důsledně uvádí repetiční znaménka na konci každé kompozice.

⁸⁷ Arnošt KOENIG: *Etudy pro hoboj*, 1. vyd., rev. Miroslav Hošek, Supraphon, Praha 1978.

⁸⁸ Z jednatelské zprávy z roku 1876 vyplývá, že W. Schubert byl s pražskou konzervatoří nadále v kontaktu. Je zde uveden záznam o tom, že W. Schubert poslal z Petrohradu ještě nezveřejněné partitury koncertů pro hoboj autorů Lindpaitnera a Reissegera za účelem pořízení opisů. Ani jeden z těchto autorů však nebyl v repertoáru Königových žáků.

Molique („Koncert pro hoboj“⁸⁹ zahrál dne 17. května 1899 L. Skuhrovský), neboť jeho skladby měl v repertoáru sám König. Mezi autory, kteří se objevili pouze jedinkrát v repertoáru hobojoyvé třídy, patří: J. F. Diethe, R. Schumann, Ed. Stein, A. Nuens.

Za připomenutí jistě stojí skutečnost, že se v repertoáru Königových žáků objevovaly české soudobé tituly. Sám König, kromě účasti na premiéře Nováčkovy Sinfonietty ve dnech 22. srpna a 11. listopadu 1888, přednesl sólově Nokturno J. R. Rozkošného a Fantazii J. Kličky dne 17. září 1887 v Kutné Hoře a poté dne 10. ledna 1892 (srov. kapitola „Interpretační působení...“). V koncertech posluchačů pražské konzervatoře zaznělo Rozkošného Nokturno/Notturmo ve dnech 15. února 1898 a 5. února 1903, u druhého data je jako interpret uveden žák Č. Vandas. O několik let později, dne 2. března 1912, přednesl J. Ausperg Rozkošného *Solitude* pro hoboj. Kličkovy skladby se také staly součástí repertoáru hobojoyvé třídy. Dne 6. března 1886 zazněla Kličkova Elegie pro hoboj, s delším časovým odstupem pak *Selanka* pro hoboj a harfu dne 11. listopadu 1903 (V. Kopta) a o deset let později Koncertní fantazie téhož autora (6. a 20. května 1913).

Z pochopitelného důvodu vyplývajícího z uplatnění hoboje v praxi převažovaly u studentů konzervatoře nad sólovými výstupy komorní produkce. Je třeba říci, že nelze s určitostí tvrdit, kdo měl hlavní slovo v zadávání repertoáru – recenzent hodnotící prosincový koncert roku 1905 chválil výkon ansámblové třídy J. Káana.⁹⁰ Lze však předpokládat přinejmenším vliv učitele „hlavního“ nástroje. V sólových výstupech dominovaly soudobé skladby, tedy skladby autorů 19. století. V komorních či koncertních produkcích s účastí jiných nástrojů to byly spíše skladby klasiků, soudobý repertoár byl však zastoupen též. Jména skladatelů J. S. Bacha a J. Haydna se objevila pouze jednou, stejně jako je jednou zastoupen již zmíněný J. Sellner. Zato díla W. A. Mozarta a L. v. Beethovena byla opravdu frekventovaná. Mozartův Klavírní kvintet K 452 byl proveden šestkrát, Serenáda c moll č. 12 K 388/384a (uváděná v jednatelských zprávách jako „oktet c moll“) celkem čtyřikrát. Z Beethovenovy tvorby bylo čtyřikrát uvedeno Trio C dur op. 87 pro dva hoboje a anglický roh a jednou Kvintet pro klavír a dechy op. 16. Z děl českých klasiků byly nastudovány skladby A. Rejchy (nespecifikovaný kvintet pro dechy) a J. N. Hummela (Septet op. 74). Dnes pozapomenutý, avšak tehdy velmi ceněný skladatel Georg Onslow s přízviskem „francouzský Beethoven“ byl v repertoáru pražské konzervatoře zastoupen svým Kvintetem pro dechy (patrně op. 81), z francouzského repertoáru se objevil též Ch. Gounod (Petite symphonie). Dále jsou zde jména tehdy úspěšných autorů komorní hudby, jako byl německý dirigent a skladatel Franz Lachner, rakouský skladatel Ludwig Thuille nebo německý skladatel, čestný člen pražské konzervatoře Julius Rietz. Tři kompozice Ludvíka Mildeho (Koncertní kus pro hoboje a fagot, Sextet pro dechy, Oktet pro dechy) zakotvily v repertoáru Königových žáků zcela pochopitelně – L. Milde byl Königovým kolegou, profesorem hry na fagot a mj. spolu též často vystupovali v komorních produkcích. V kontextu repertoáru realizovaného, či jen uvažovaného, se sluší poukázat na oznámení, které vyšlo v časopisu Dalibor v roce 1882:

⁸⁹ Patrně se jedná o Concertino pro hoboj Bernarda Molique (1802–1869), jímž exceloval Arnošt König na koncertě dne 23. března 1877.

⁹⁰ Viz pozn. 110.

„V některém z nejbližších večerů provedena bude Dvořákova ‚Serenada‘ pro dechové nástroje, kterou jsme posledně za řízení mistra Dvořáka slyšeli v síni Žofínské asi před 2 lety.“⁹¹

V tisku ani jednatelských zprávách však není kromě citovaného oznámení o provedení Dvořákovy Serenady žádná zmínka.

Z jednatelských zpráv lze vyčíst jména žáků, kteří prošli Königovou třídou. Je vysoce pravděpodobné, že právě na základě těchto zpráv sestavil Jan Machat seznam absolventů pražské konzervatoře, rozdělený po jednotlivých odděleních dechových dřevěných nástrojů.⁹² Není únosné v tomto článku vyjmenovat podrobně všechny Königovy žáky. Předkládám zde jen stručné informace o těch, kteří se objevili v jednatelských a výročních zprávách této školy větší měrou (např. více vystupovali na koncertech) a byli výborně hodnoceni. Upozorňuji také na ty, kteří se dostali do povědomí a jsou uváděni v pozdější literatuře. Ne vždy se obě tyto skupiny protínají. Jednatelské i tzv. malé výroční zprávy nebyly v průběhu tak dlouhého období, jakým bylo působení Arnošta Königa, psány jednotně. Referovat o koncertním dění nebylo jejich primárním cílem, proto v některých letech tyto údaje scházejí.

Již zmíněné články v Daliboru z let 1895⁹³ a 1910⁹⁴ představují vzhledem k minimu pramenů velmi důležité prameny, ač jsou pochopitelně limitovány charakterem oslavných, prezentačních článků. Zde se objevuje čtveřice Königových žáků: Matyáš Hájek, Jan/Johann Cink, Emil Ring, František Fugl. Tato čtveřice je pak nadále přejímána v pozdější literatuře. Ačkoliv ve slovníkovém hesle k Arnoštu Königovi Bohumír Štědroň uvedl tytéž žáky, první tři z nich v tomto slovníku svá samostatná hesla nemají.

Matyáš Hájek z Milína patřil k prvním Königovým žákům, studoval v letech 1870–1876.⁹⁵ Krátká zpráva v časopisu Dalibor vypovídá o Hájkově působení v královské hudební škole ve Würzburgu a sleduje zejména osoby českého původu, ať už šlo o ředitele Dr. Karla Klieberta, či o učitele.

„Na ústavě účinkují z Čechů mimo ředitele, jenž má (v 11 týd. hodinách) sborový zpěv, nauku o harmonii, hru partitur a orchestr. Ensemble, za profesory pp. Václav Bukovský pro flétu [!] a klavír (23 hodin týdně), Matyáš Hájek pro oboe, harfu a kom. hudbu (též 23 hodin) a Matyáš Pekárek pro kontrabas (22 hodin).“⁹⁶

Již zmíněný absolvent pražské konzervatoře, fagotista Josef Föger zmínil Matyáše Hájka a potvrdil to, co uváděla předchozí literatura o jeho působišti:

„Ve Würzburgu vchoval řadu hobojistů Němců prof. Matyáš Hájek...“⁹⁷

O tři roky později než Matyáš Hájek nastoupil do Königovy hobojové třídy František Fugl (1859–1916), studoval tedy v letech 1873–1879. V ČSHS má své

⁹¹ Dalibor 4 (1. června 1882), č. 16, s. 125.

⁹² Jan MACHAT: *Seznamy absolventů Pražské konzervatoře. Flétnisté, hobojisté, klarinetisté, fagotisté 1811–1910/1927–1933/1934–1939/1948*, uloženo v Archivu Pražské konzervatoře, signatura BC 18.

⁹³ Viz pozn. 13.

⁹⁴ Viz pozn. 1.

⁹⁵ Objevuje se v jednatelských zprávách konzervatoře do roku 1875.

⁹⁶ Dalibor 11 (18. září 1892), č. 33–36, s. 283.

⁹⁷ Josef Föger, *Léta putování*, s. 291.

samostatné heslo, ve kterém je uvedeno, že působil jako hobojista v Budapešti a pak trvale ve Lvově.⁹⁸ Fugl se objevil spolu se svým spolužákem Josefem Poláčkem jako účinkující v prvním koncertu pražské konzervatoře dne 23. března 1879.⁹⁹ Nedlouho potom, ve dnech 11. a 12. července 1879, jsou oba hobojisté (Fugl a Poláček) uvedeni v tzv. malých výročních zprávách při příležitosti veřejných zkoušek chovanců instrumentálního oddělení.¹⁰⁰ V tomto roce i v roce předchozím jsou ohodnoceni jako žáci vyššího instrumentálního oddělení – Josef Poláček písmenem A (ausgezeichnet) a František Fugl označením „vorzüglich“.¹⁰¹

Jan Cink z Příbrami a Emil Ring z Děčína studovali přibližně ve stejnou dobu: první z nich nastoupil v roce 1876, druhý o dva roky později a shodně ukončili studium roku 1882. J. Cink měl údajně působit jako hobojista vídeňské opery a E. Ring odešel hrát do Bostonu.

V letech 1885–1891 studoval v Königově třídě Antonín Jandourek (1872–1930) z Brandýsa nad Labem.¹⁰² Tento hobojista sice není výraznější měrou zaznamenán v pramenech Archivu Pražské konzervatoře, ale s jeho učitelem jej spojuje pozdější působení: v letech 1896–1901 byl členem orchestru Národního divadla.

Vojtěch Mádl studoval na pražské konzervatoři ve shodném rozmezí 1885–1891 a dotýká se ho taktéž jistá mezerovitost pramenů, resp. zprávy v těchto letech někdy neuvádějí jména účinkujících, jak tomu bývá později.¹⁰³ Bohumír Štědroň jej uvádí jako skladatele a kapelníka, na konzervatoři studoval i zpěv.¹⁰⁴ Z hesla vyplývá široký záběr Mádlových angažmá: od výpomoci v orchestru Národního divadla během studií, přes další tuzemské operní orchestry (Německé divadlo, Národní divadlo v Brně, Švandovo divadlo – kapelník), dále působil například v Kyjevě (člen orchestru a posléze profesor konzervatoře), Petrohradě, ve Vídni jako vojenský kapelník, dále u vojenských pluků na mnoha místech v Čechách.

V rámci chronologického sledu jednotlivých žáků a jejich vystoupení opět připomínám již dříve zmiňovaný koncert z prosince roku 1892. Arnošt König se svými žáky Karlem Sikou a Jindřichem Weinfurterem provedli Beethovenovo Trio C dur pro dva hoboje a anglický roh.¹⁰⁵

⁹⁸ Zdeněk CULKA: *Fugl František*, in: ČSHS, 1. díl, 1963, s. 351. Působil v divadle hraběte Skarbka ve Lvově, též v tamním městském divadle. Byl profesorem lvovské konzervatoře (hoboj, klarinet). Jako inspektor divadelního orchestru přijímal české hudebníky a šířil českou hudbu.

⁹⁹ „Program prvního koncertu Pražské konzervatoře hudby za řízení ředitele ústavu Josefa Krejčího v neděli, dne 23. března 1879, ve 12 hodin v poledne v sále Žofínského ostrova.“ Součástí programu byla Serenáda c moll č. 12 K 388/384a, uvedená pod titulem „Okteto ve čtyř vřetách c moll pro dechové nástroje“. (Hobojové party přednesli J. Poláček a F. Fugl.)

¹⁰⁰ „11. července 1879 Franz Fugl hrál Fantazii G dur / A. Nuens, 12. července 1879 Josef Poláček hrál Koncert pro hoboj op. 10 / Ed. Stein“; viz následující poznámka.

¹⁰¹ *Jahres-Bericht des Conservatoriums der Musik zu Prag*, 1878, 1879, viz Archiv Pražské konzervatoře.

¹⁰² Gracian ČERNUŠÁK: *Jandourek Antonín*, in: ČSHS, 1. díl, 1963, s. 570. Před svým angažmá v orchestru Národního divadla působil ve Finsku (Helsinky), vystupoval v Petrohradě a jinde v Rusku. Foerster uvedl „hobojistu Jandourka“ mezi absolventy pražské konzervatoře působícími v Hamburku – Josef FOERSTER: *Vzpomínám*, in: Sborník na paměť 125 let Konservatoře hudby v Praze, usp. Vlastimil Blažek, Praha 1936, s. 287.

¹⁰³ *Jahres-Bericht des Conservatoriums der Musik zu Prag*, 1885. V nižším instrumentálním oddělení jsou uvedeni: „Jandourek Anton – Brandýs, Mádl Adalbert – Praha, Moravec Heinrich – Praha.“

¹⁰⁴ Bohumír ŠTĚDRŮ: *Mádl Vojtěch*, in: ČSHS, 2. díl, 1965, s. 21.

¹⁰⁵ Dalibor 15 (7. ledna 1893), č. 6 a 7, s. 41. Koncert se uskutečnil dne 20. prosince 1892.

Další žák hobojoyvé třídy, který se objevoval v jednatelských zprávách,¹⁰⁶ Mikoláš Demkov (studia 1892–1898), proslul později jako tenorista.¹⁰⁷

V letech 1897–1903 studoval hru na hoboj na pražské konzervatoři Otto Drož,¹⁰⁸ který na rozdíl od jmenovaného Mikoláše Demkova zůstal věrný svému nástroji. Působil návazně ve dvou tehdy nejvýznamnějších pražských orchestrálních tělesech: byl členem České filharmonie (1903–1907), poté (1908–1943) hrál v orchestru Národního divadla.¹⁰⁹ Kratičká zpráva v časopisu Dalibor referuje o jeho sólovém vystoupení v Jičíně v rámci koncertu krajinského spolku Jizeran dne 20. září 1906, je zde označen jako „virtuos na hoboj“.¹¹⁰

V témže roce jsou v Daliboru uvedeni další dva Königovi žáci – Vilém Kopta a Adolf Zabel. Dne 14. prosince 1906 oba jmenovaní žáci účinkovali v Gounodově *Petite symphonie*, recenzent chválil toto provedení jako výborný výsledek J. Káana a jeho ansámblové třídy.¹¹¹ Na podzim roku 1906 se v Daliboru připomínají výroční zkoušky pražské konzervatoře, které se již odehrály na začátku července:

„Z dechových nástrojů zaslouhují zvláštní zmínky hobojsa Kopta a fagotista Fišnar; ti spolu s Anderzejewským tvoří trojlístek nejlepších virtuosů, kteří letošním rokem pražskou konservatoř opouštějí.“¹¹²

Přímým pokračovatelem Arnošta Königa, zejména jeho pedagogického odkazu, byl Ladislav Skuhrovský, který se stal na pražské konzervatoři jeho nástupcem. Studoval zde v letech 1893–1899. Výroční zprávy¹¹³ zachovaly dvě zmínky o dvou jeho vystoupeních během studia: 2. dubna 1898 zahrál třetí větu koncertu (C. d. Grandval), o rok později – 17. května 1899 – se zhostil „Koncertu pro hoboj“, resp. Concertina B. Molique.¹¹⁴

¹⁰⁶ Výňatek z protokolu valného shromáždění odbývaného Jednotou ku povznesení hudby v Čechách dne 18. května 1896, Praha 1897, Archiv Pražské konzervatoře: na koncertě dne 27. listopadu 1896 zazněl Kvintet Es dur pro klavír, hoboj, klarinet, lesní roh a fagot W. A. Mozarta, part hoboje zahrál Mikoláš Demkov. Výňatek z protokolu valného shromáždění odbývaného Jednotou ku povznesení hudby v Čechách dne 15. května 1897, Praha 1898: na koncertě dne 5. června 1897 zahráli Antonín Štěpán a Mikoláš Demkov první větu z Duo concertante a moll pro dva hoboje J. Sellnera. Výňatek z protokolu valného shromáždění odbývaného Jednotou ku povznesení hudby v Čechách dne 7. května 1898, Praha 1899: ve zprávě uvedena jména absolventů, mezi nimi „Absolvent Demkov Mikoláš z Chrudimi“.

¹⁰⁷ Gracian ČERNUŠÁK: *Demkov Mikuláš*, in: ČSHS, 1. díl, 1963, s. 230. Mikoláš Demkov (1878–1937), po absolvování pražské konzervatoře byl orchestrálním hráčem. Od roku 1909 se dal na divadelní dráhu v Plzni, pak zpíval ve Východočeském divadle, brněnském Národním divadle a Slovenském národním divadle.

¹⁰⁸ Výňatek z protokolu valného shromáždění odbývaného Jednotou ku povznesení hudby v Čechách dne 23. května 1902, Praha 1902: na koncertě dne 16. prosince 1902 zazněla Sonata pro klavír a hoboj G. F. Händela, kterou přednesl Otakar Drož, a Kvintet pro klavír, hoboj, klarinet, lesní roh a fagot W. A. Mozarta (part hoboje hrál O. Drož). Výňatek z protokolu valného shromáždění odbývaného Jednotou ku povznesení hudby v Čechách dne 15. května 1904, Praha 1904 – ve zprávě uvedena jména absolventů, mezi nimi „Drož Otakar, Vandas Čeněk“.

¹⁰⁹ Bohumír ŠTĚDRŮN: *Drož Otto*, in: ČSHS, 1. díl, 1963, s. 266. Otto Drož (1883–1960) je zde uveden jako hobojsa a tamburaš. Mezi angažmá v České filharmonii a v orchestru Národního divadla učil v Rumunsku. Byl sborníkem Sokola Karlín, v letech 1912–1914 přispíval do Hudebního věstníku. Skladatel tanečních skladeb pro tamburašský orchestr.

¹¹⁰ Dalibor 28 (21. září 1906), č. 47–48, s. 362.

¹¹¹ „Rozkošného dílo toto provedeno bylo žáky pražské konservatoře z ensemblové třídy prof. z Káanů, pp. Pfeifrem, Koptou, Zablem, Holasem, Vaitem, Fišnarem, Maxem, Čápem a Janským, výborně i souhře i v nadmíru odlišování s mladistvým zápletem a svěžestí.“ *Koncertní večer hudebního odboru Umělecké besedy dne 14. prosince 1905 – dvorana Žofína*: Dalibor 28 (19. ledna 1906), č. 3, s. 27.

¹¹² Dalibor 18 (7. září 1906), č. 43–44, s. 330.

¹¹³ Výňatek z protokolu valného shromáždění odbývaného Jednotou ku povznesení hudby v Čechách dne 7. května 1898, Praha 1899 – absolvent Demkov Mikoláš z Chrudimi.

¹¹⁴ Viz pozn. 89.

Posledním zde uvedeným žákem, který si vydobyl uznání jako vynikající hráč na hoboj, byl Josef Děda. Téměř třicet let hrál v České filharmonii a dle literatury jeho hru vysoce oceňovali hostující dirigenti věhlasného jména. Jeho přednes hobojevého sóla ve Smetanově *Blaníku* byl považován za nedostižný. Obě tvrzení jsou v podivuhodné symbióze nejen s výpověďmi současníků o Königově hře, ale i s jeho osobní „nejmilejší“ vzpomínkou na pochvalu tehdy již neslyšícího Bedřicha Smetany při zkoušce *Blaníku* (viz motto tohoto článku). Jak se vepsalo jméno Josefa Dědy (a jméno již zmíněného Viléma Kopty) do historie hobojevé hry v Čechách, nastínil v roce 1946 Stanislav Krtička. Citovaný článek byl součástí seriálu autorových článků, které rekapitulovaly dobovou instruktivní literaturu k jednotlivým dechovým nástrojům. Přestože si autor nekladal za úkol hodnotit historii hry na hoboj, právě povaha této vedlejší, letmé poznámky k oběma zesnulým hoboistům vyjevuje tehdy obecně sdílený názor o specifické kvalitě zvuku pražských hoboistů, přetrvávající podnes:

„Samostatné školení idylického nástroje, zastoupeného mistrnými domácími virtuosy (zvláště zesnulými umělci, prof. Vilémem Koptou a prof. Jos. Dědou, padlým za vlast), kteří znali a znají tajemství krásného hobojevého tónu pražského ražení...“¹¹⁵

Posledně jmenovaní žáci Arnošta Königa předali jeho odkaz další generaci českých hoboistů. Ladislav Skuhrovský ponejvíce v roli pedagoga a Josef Děda jako interpret předního českého orchestrálního tělesa, o jehož vznik se zasloužili velkou měrou členové orchestru Národního divadla.¹¹⁶

Adresa: Petra Kolátorová, Kabinet hudební historie EÚ AV ČR, v.v.i., Puškinovo nám. 9,
CZ-160 00 Praha 6
e-mail: petrakvs@seznam.cz

¹¹⁵ Stanislav KRČKA: *Česká dechová literatura instruktivní a sólová (doplňky)*, Věstník svazu českých výkonných hudebních umělců 2 (15. srpna 1946), č. 3, s. 4.

¹¹⁶ Tuto linii nastínil ve svém článku Tomislav VOLEK: *Smetana, Dvořák a čeští hudebníci aneb dobově atypický vznik orchestru Česká filharmonie*, Rudolfinum Revue 3 (2003–2004), č. 3, s. 14–15.

The Oboist Arnošt König and his Participation in Prague's Musical Life

Petra Kolátorová

This article introduces Arnošt (Ernst) König (1838–1915), an oboist of German origin who made a major contribution to Prague's musical life. A native of Segeburg (Schleswig-Holstein), he received systematic training as an oboe player under O. Spindler in Hamburg. He began his professional career as an orchestral player in Warsaw. In 1870 he won an audition at the Prague Conservatory, where he worked for more than forty years, almost until his death, as the professor of oboe performance. In 1876 he became an oboist at Prague's Provisional Theatre and later at the National Theatre.

The numerous articles commemorating major anniversaries of König's work at these two important Prague institutions document his importance and provide us in particular with the oboist's reminiscences, a recapitulation of events in his life, and a characterization of his musical performing (smoothness of tone, breadth of phrasing). From period literature and mentions in the press, we learn about his membership or participation in other important Prague musical institutions (Arts Association, Chamber Music Society etc.).

The chapter on König's performing gives an overview of his concert activities in Prague and elsewhere. A separate section of the text is devoted to König as a performer of Dvořák's *Serenade* op. 44. At the time, the authors of the reviews emphasized König's credit for the premiere and later Prague performances of this work. From Dvořák's correspondence, we know that the difficulty of the wind parts of the *Serenade* caused major problems with having the work played elsewhere. Before the performance in Dresden in 1880, the conductor M. Fürstenau asked Dvořák to make changes to the *Serenade* (the oboists were unable to play their parts). In 1897, the *Serenade* was not performed in Brno because of its difficulty.

In spite of the lack of evidence other than sources of the nature of memoirs, the author puts the supposed praise of König from famous musicians (B. Smetana, A. Dvořák, A. Rubinstein, H. von Bülow, P. I. Tchaikovsky, C. Saint-Saëns, V. I. Safonov) into the context of the period. The oboist's great grandson Jindřich König drew attention to the personal contacts between A. König and A. Dvořák on the basis of family reminiscences, according to which Dvořák supposedly consulted with König about the oboe part. The family is said to have been in possession of two letters from Dvořák that are now lost.

The engagement with the Meiningen Court Orchestra that Hans von Bülow is said to have offered A. König is mentioned in the literature twice. On the basis of a book of memoirs by Hans von Bülow's second wife, the supposed offer of an engagement can be evaluated as highly probable. Crowning the chapter is a comparison of the quality of oboists (or of all players of woodwind instruments) of the Meiningen ensemble and of the orchestra of the National Theatre on the basis of period reviews of visits by the Meiningen orchestra to Prague, and this comparison is very favorable for the Prague players.

In their articles on the 125th anniversary of the Prague Conservatory, A. König's colleagues at the school (Josef Fügner and František Reitmayer) mentioned success that König enjoyed in Finland. König probably had found himself in Finland through his son, the violinist Josef König, who was playing there as a concertmaster. A. König excelled playing the English horn part in Sibelius's *The Swan of Tuonela* not only in Finland, but also in Paris at a World Exposition (with a Finnish orchestra).

The last chapter deals briefly with the pedagogical activity of A. König. It is based on sources from the Archives of the Prague Conservatory. Preserved at the Archives are two teaching plans written in König's hand (1877, 1888) and two copies of *Studie pro hboj* (Studies for Oboe, published in 1978 under the title *Etudy pro hboj* – Etudes for Oboe). The chapter also contains a concise overview of the repertoire of König's pupils on the basis of records of school concerts in Director's Reports or in excerpts from those reports.

The repertoire of solo and chamber music performances consisted mostly of what was then contemporary music, including works by Czech composers. Besides Dvořák's Serenade, König himself also took part in the premiere of the Sinfonietta by Rudolf Nováček, and he performed the Nocturno by J. R. Rozkošný and the Fantasie by J. Klička. Music by the last two composers mentioned also appears in his pupils' repertoire. Among his pupils, it was primarily M. Hájek, F. Fugl, O. Drož, A. Jandourek, V. Mádlo, V. Kopta, L. Skuhrovský and J. Děda who became musicians of repute.

translation by Mark Newkirk